

מלון ירוזן וזוזשום נלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבזצזרע של"ט"א

מִי־הֵיאָה חֹזֶה־הָאֵל

חֹזֶה־הָאֵל דְּאֹרֵי־הָאֵל
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ברכת העשירות מתרבה ללא גבול לנותן צדקה מממונו

לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום. כיון שכך קיבל מן השמים מידה כנגד מידה והתעשר בלי גבול.

...

צא ולמד מה שכתב **בשפתי צדיקים** לתלמידו המובהק של **מון הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ע"ה** (ראה ד"ה עשר), כתוב במעשר (דברים יד כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' ודרשו בגמרא (שבת קיט). 'עשר בשביל שתתעשר'. והנה ההבדל בין עשר שפירושו עשירות לבין עשר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל לאימנה ואם הימין לאשמאלה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד הימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר. אבל אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג רק לעושר, 'ואשמאלה' אכביד עליך עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:): אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל [שכן העומד ופניו קדמה לצד מזרח נמצא צד צפון בשמאלו], והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר.

ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז י"א) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י כתב מחז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת החכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית.

לעשירות מרובה. שאלו הרה"ק רבי נפתלי **מרופשיץ ע"ה** הכיצד משפיעה ברכתך עשירות גדולה כל כך, ילמדנו רבינו ואשפיע גם אני למבקשים ברכתי. אמר לו רבי מנחם מנדל, האמת כי ברכתי אותו בעשירות סתם, אך הוא עצמו גרם במעשיו שיתעשר בלי גבול, שהלך ונתן ממנו לצדקה ולמצוות ללא גבול, וקיים מה שרמז **בעל הטורים** בתיבת 'ונתנו' (שמות ל יב): אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו',

וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יִרְוֶךְ וְגו' לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יְמִין וּשְׂמָאל (יז, י"א).

על כל אחד לדעת שנתנית הצדקה ועשיית מצוות ה' באמצעות כספו לא רק שאינה מחסרת מממונו כלום עוד הם הנותנים שמירה וברכה לממונו, וכמסופר על הרה"ק רבי מנחם **מנדל מרימנוב ע"ה** שברך לאדם שיתעשר, וילך האיש וילך וגדל עד כי גדל מאוד שזכה

מִי־הֵיאָה דְּפִלְיָאָה

כשמספר בגנות אדם מצטרף חלילה לעד חמס לקיום עדותו

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים וגו' (קום דָּבָר י"ט, טו).

מה מאוד יש להיזהר על שום אדם מישראל, ואפילו אם חברו נהג שלא כהוגן יזהר מלדבר בגנותו, כי השטן אין לו נאמנות לקטר בשמים על בן ישראל, וגם אם הוא מוסר עדות בבית דין של מעלה הרי אינו כי אם עד אחד, והתורה אמרה (דברים יז, ו) 'על פי שנים עדים יקום דבר', ועצת השטן היא להמתין עד שימצא יהודי מספר רעה על חברו, ואז הוא מצרף אותו אליו להיות כמו שני עדים כדי להכריע הדין לרעה, וזהו שהזהירה התורה בפרשת משפטים (שמות כג, א) **אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס**, 'רשע' הוא השטן, וצריך להיזהר שלא להצטרף עם השטן להיות עמו עד חמס כנגד יהודי אחר. ולכן גם כשצריך לגנות אדם רשע, יאמר בפירוש שאינו מגנה את האדם כי אם את מעשיו הרעים.

המלמד זכות על חברו גורם טובה לעצמו

ובאמת כפי מה שזוהר מלדבר רעה על חברו, הרי הוא גורם בכך טובה גם לעצמו, כי הרבה פעמים עומד האדם לדין בפני בית דין של מעלה על מעשיו, ואין הדין נפסק בשמים בלי הסכמת בעל דין בעצמו, וכמו שאמר **הבעל שם טוב ע"ה** שקודם גזר הדין שואלים להסכמת כל באי עולם, וגם את האיש הנדון בעצמו שואלים לדעתו, וכיון שהוא מסכים גוזרים את הדין על פיו, והסביר הרה"ק רבי נחמן מברסלב ע"ה (ליקוטי מוהר"ן תורה קיג) שבודאי אין אדם מסכים לחרוץ דינו לרעה, אלא שמביאים אותו מן השמים לידי טעות, ומגלגלים שישאלו אותו כעין זה על אדם אחר, והוא אינו יודע שבהבל פיו הוא גוזר את פסק הדין שלו בעצמו, וזהו שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מט"ז) 'נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו', היינו שמבלי דעתו הוא עונה ופוסק על גזר דין שלו בעצמו, ולכן צריך האדם מאוד להיזהר שלא לחרוץ דין על שום אדם, כדי שלא להביא עצמו לידי סכנה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים - ומכוחם זוכים כולם ליראת שמים

ממנו כמו מלפני ה'. ולכאורה קשה מה דרש מהפסוק (שם ו, ה) 'ואהבת את ה' אלהיך' הקודם ל'את ה' אלהיך תירא', ומדוע לא פירש כשהגיע ל'ואהבת'. אלא הפירוש הוא כנ"ל, שהאהבה יכולה להיות לכמה דברים, ואפשר לרבות אהבה לתלמידי חכמים בכלל אהבת ה', אבל בענין היראה אין להתיירא אלא מלפניו יתברך כי אין מי שיכול להרע או להיטיב בלעדיו, עד שבא רבי עקיבא ולימד לרבות גם יראת תלמידי חכמים, כי מתוך יראת ה' הוא נשמע להם לקבל עליו יראת ה' ומצותיו.

להוסיף ולהתאמץ לקנות יראת שמים בכל עת

ואולם גם כשזוכה האדם ליראת שמים לא ינוח במקומו, ויוסיף בכל עת להתיגע ולהוסיף ביראתו, וכמו שרואים אצל אברהם אבינו שאחר מעשה העקידה נאמר בו (בראשית כב, יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', ומשמע שרק עתה הוא בחזקת ירא ה', ואין בכך ידיעה על יראתו להבא, כי בכל שעה צריך להיות נזהר להתעלות ביראתו ולא לבטוח במה שכבר השיג.

לעולם אל יבטח בעצמו

וכמו שידועים דברי הרה"ק האוהב ישראל ע"ה מאפטא, על דברי הגמרא (נדה ל:) אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע, 'כל העולם' הכוונה להקב"ה שמלא כל הארץ כבודו, שאף אם הקב"ה בעצמו אומר לך צדיק אתה, אל תאמין בעצמך, כי שמא רק באותו זמן הוא כך, ואין לאדם להאמין בעצמו עד יום מותו.

אל תאמין בעצמך

וכן היה הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין ע"ה אומר ברוב ענותנותו, כי גם אם ישמע מפי מלאך שהוא צדיק לא יאמין לו, ואפילו אם ישמע כן מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו לא יאמין אלא רק על אותו רגע בלבד, אבל מיד לאחר מכן ישוב לחשוש שמא הכשיל אותו יצרו והפיל אותו ממדרגתו (היכל הברכה ח"ב רעו:).

של הקב"ה הם בבחינת אוצר של יראת שמים, ויראתם נופלת על כל העמים ומכוחם נשפע יראת שמים על העולם. ועל פי זה יובן מה שאמר יוסף לאחיו (בראשית נ, יט) 'אל תיראו כי התחת אלקים אני', ותרגם אונקלוס 'ארי דחלא דה' אנא', ופירוש הדברים שאין לכם להתיירא ממני כי אין בדעתי להרע לכם, והיראה שאתם מרגישים עתה היא מחמת שאני ירא שמים, ויראת שמים שלי משפיעה יראה גם עליכם.

יראת שמים היא עיקר האדם

ואל יעלה אדם בדעתו שיראת שמים היא רק מעלה באדם, וגם מי שאין בו יראת שמים הוא בגדר אדם אלא שחסרה לשלמותו מעלה מן המעלות, כי כן כתוב (קהלת יב יג) 'את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם', ופירש רבי אלחנן בונם וסרמן הי"ד, ש'זה כל האדם' ממש, ואם אין בו יראת שמים אינו בגדר אדם כלל. וכל מדרגת האדם תלויה במידת יראת שמים אשר בקרבו, אם מעט ואם הרבה, ואם יש בו יראת שמים מרובה הוא אדם גדול, ואם יש בו מעט יראת שמים הוא אדם קטן, ואם אין בו כלום אינו אדם כלל, רק בעל חיים בתמונת אדם.

יראה רק מה' יתברך לבדו

והנה המצוות התלויות בלב האדם עיקרן שתים, האהבה והיראה, והצטוונו לעבוד את ה' בשתייהן, לאהוב אותו וליראה מפניו. אכן בעוד שבענין האהבה יכול האדם לאהוב הרבה דברים ואין אהבה אחת גורעת מחבירתה, כמו שאכן הצטוונו לאהוב את ה' וגם לאהוב את בני ישראל ואת הגרים, אבל היראה צריכה להיות מיוחדת רק לה' יתברך, כי היראה האמורה היא שיתירא מה' שביכולתו להרע ולהיטיב, ובלעדי רצונו יתברך אין ביכולת שום נברא להרע לו, ולכן אין להתיירא מאף נברא זולתו.

על פי זה יובנו דברי הגמרא (פסחים כב.) ששמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, וכשהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (דברים י, כ) פירש לו מלדרוש, כי לא היה לו מה לרבות שיש להתירא

נביא מקרִבך מאחִיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן וגו' (יח, טו).

ידוע שמכוחו של משה רבינו ע"ה זכו כלל ישראל למידת היראה, וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא', שמכוחו של משה רבינו היתה היראה מילתא זוטרתא גם אצל בני דורו הדבקים בו. וזהו שנאמר בו (שמות לד ל) 'וייראו מגשת אליו', ויראו' שהגיעו ישראל לידי מדרגה זו של יראת ה', 'מגשת אליו' מקרבתם אל משה רבינו שכל מהותו יראת ה'.

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים

וכן הוא בכל הדורות ניתן הכוח הזה לתלמידי חכמים צדיקים, ולפיכך מצוה ליראה מתלמידי חכמים ולבוא מכוח זה ליראת שמים, כמו שדרשו (פסחים כב:): 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים, כי הם באים מכוחו של משה רבינו, כמו שכתוב (דברים יח טו) 'נביא מקרִבך מאחִיךָ יָקִים לָךְ כְּמוֹנִי, הרי שבכל דור ישנם צדיקים שהם בבחינת משה רבינו, והם קרואים על שמו כמו שאמרו (שבת קא:): 'משה שפיר קאמרת', ועל ידי היראה מתלמידי חכמים הבאים מכוחו של משה זוכים הכל ליראת שמים.

מכוח הצדיקים זוכים כולם ליראת שמים

כי מכוח הצדיקים יכולים כל הדבקים בהם לזכות גם כן אל היראה, והצדיק הירא שמים נעשה כמין אוצר של יראת שמים והכל יראים ממנו, והקרובים אל הצדיקים יראי ה' נופלת עליהם יראה מכוח יראתם של הצדיקים, וכן כלל ישראל היראים מלפני ה' משפיעים יראת שמים בכל אומות העולם, כמו שכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. וזהו שנקראו בני ישראל אוצרו של הקב"ה, והרי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים (ברכות לג:), אלא בני ישראל שהם סגולתו ואוצרו

העיקר לקיים הכל בתמימות בעונה ובצניעות

בשני עניינים אלו, רק כלפי שמיא גליא אם תמימות זו או ענוה זאת היא אמיתית או מסולפת, ולכן הזהירנו הכתוב בשתיים שיהיו 'עם ה' אלקיך', כלומר, שתי מידות אלו צריכות קיום מאת ה' הבוחן לבבות, כי בשתי מידות אלו אפשר לרמות בני אדם ורק הבורא יתברך שמו הוא היודע לקבוע את האמת בעניינים אלו.

עם ה' אלקיך מלבד שתי פסוקים אלו, שכן בשתי מידות אלו יכול האדם בנקל לרמות אחרים, הוא יכול להתחכם ולהעמיד פנים של איש תמים, בשעה שליבו מלא ערמה ותחבולות רשע, וכמו כן ישנה ענוה מזויפת, הגאווה מתעטפת בטלית של ענוה והיא סמויה מעינו של האדם מבחוץ.

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יח, יג). שיזרה להתנהג בכל העניינים בתמימות, בענוה ובצניעות, כדכתיב (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', 'והצנע לכת עם אלקיך' (מיכה ו ח), ומובא בשם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה שלא מצינו בשום מצוה או מידה טובה שנאמר בהם שהאדם צריך לקיימם

התעלות חדשה בכל יום בעבודת ה'

כאילו רק באופן זה ראוי לו לעבוד את ה' יתברך, הרי הוא דומה כמי שעובד לאותה העבודה וכאילו אינו עובד לה' יתברך, וגם כאשר אוחד בדברים טובים המסייעים לו בעבודת ה' [כמו תענית בכל יום או טבילה בכל יום וכדומה], מכל מקום צריך לדעת שעיקר הקדושה תלויה בידי שמים ולא באופן מסוים שהרגיל עצמו לאחוז בו, וזהו הרמז 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא לחשוב כאילו דוקא עבודה זאת היא הנכונה אלא הכל בידי שמים.

רצויה פעם אחת עלולה להיות פסולה בפעם אחרת, ואי אפשר לפרש כל מיני האופנים המתחלפים, והעיקר שלא יהיה אופן העבודה קבוע כבמסמרות אצל האדם, אלא יתמיד להתבונן ולבדוק בכל פעם אזוהי העבודה הרצויה לפי השעה והמקום והזמן, ובזה תהיה עבודתו רצויה ומקובלת לפניו יתברך.

ולא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלקיך (טז כב). כבר נודע וידוע לכל שוחר דעה את ה', כי עבודת ה' צריכה להיעשות מתוך התלהבות והתעוררות פנימית, ולא כמצות אנשים מלומדה, וכמו שפירש הרה"ק רבי **מנחם מנדל מקוצק ע"ה** על הפסוק (לעיל יב ד) 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא תהיה עבודת ה' נעשית כפי שהיא בדרך סתמית, אלא תהיה מתוך הכנה דרבה ובהתעוררות הלב באהבה וביראה.

יתעלה תמיד מדרגה למדרגה

בפסוק זה רמזה לנו תורה תוספת מעלה בעבודת ה' שגם כאשר שזוכה לקיים מצוות ה' לא יאמר די במה שזכה להשיג, אלא יחפש להוסיף ולהתעלות ולא לעמוד במדרגה אחת, כמו שנאמר (שמות יט יב) 'השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, לא להסתפק בנגיעה בקצה אלא לאזור חיל ולעלות מעלה מעלה בהר ה'.

האדם נפעל כפי פעולותיו

וכפי מה שעובד ה' מוסיף בעבודתו כך מוסיפים לו מן השמים, לסייע בידו ולפתוח לו שערי אורה וקרבת ה', ואחר הפעולות והמעשים נמשכים הלבבות בהתעוררות והתלהבות בעבודתו, וכמו שכתב **בספר החינוך** (מצוה ט"ז) כי האדם נפעל כפי פעולותיו, וכשמעוררים את הלב בהתלהבות בחשק ובמרץ זוכים לתוספת התעלות בבחינת מצוה גוררת מצוה.

וכן אמר הרה"ק **מווארקא ע"ה** שצריך לבדוק עצמו תמיד אם כוונת ליבו עודנו רצויה לפני ה', כי גם הכוונה שהיתה רצויה ביום הראשון שמא כבר אינה רצויה למחרת, ולא יסתפק בעבודתו הקודמת אלא יהיה מוסיף והולך מחול על הקודש, לילך תמיד מחיל לחיל וממדרגה למדרגה ולעבוד את הקב"ה בכל כוחו, כי לכך נוצרת לחשוב תמיד חשבונות של מצוה, לחשוב היום מה שעשה אתמול אם טוב הוא ונכון, וכן למחר יחשוב מה שעשה היום ולקבל על עצמו לעשות טוב יותר.

ואדרבה כתב **המאור ושמש** (ד"ה א"י צדק הב') כי הנה הגבר אשר הוקם על ונכון ליבו בעבודת בוראו, ראוי שיעלה תמיד במעלות גבוה מעל גבוה, ולהוסיף בכל יום אומץ כח ותעצומות בעבודת ה' יתברך, כי האיש הנשאר ניצב על עמדו במצב אחד, ותפילתו היום היא כתמול שלשום בלי תוספות, זהו אות וסימן כי עודנו במדרגה פחותה ולא זכה להשיג נעימות אור ה' ועבודתו.

התורה מהפכת החומר לרוח

וביותר בכוח התורה המזככת את האדם ומסייעת בידו להפוך החומר לרוח, שכן התורה נמשלה לאש 'הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג כט), ואף תלמידי חכמים עצמם כל גופם אש (חגיגה כז), כי טבע האש שכל דבר שהיא שולטת בו נהפך אף הוא להיות אש, והיגיעים בתורה ודבקים בה נעשים בעצמם תורה, וכמו שיש בזה מדרגות רבות כל אחד לפי שיעורו, יש מי שליבו חם בקרבו ויש שהחמימות גוברת בו ברתיה של ממש, וכך מוסיף לחמם עצמו כמו אש בוערת לזהטט ושורפת, במידה שאדם מודד כך מודדים לו מידה כנגד מידה, ואם זוכה למסור עצמו על התורה הרי נהיה הוא בעצמו גופי תורה, וכפי ההתעוררות שלו מלמטה כך מתעוררת כנגדו השפעה מלמעלה.

וכידוע על רבינו סעדיה גאון בהיותו אורח בלתי מוכר אצל אדם שהיה מכבדו ביותר, וכשנודע למארח מי הוא אורחו הגדול ביקש את סליחת הגאון על שלא הוסיף לכבד אותו ביתר שאת ועוז, ולמד מכך הגאון שככל שהוא מתעלה בעבודת ה' ראוי לו להצטער על שלא התאמץ יותר עד עתה בעבודת ה' (סידורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג).

לא להיות משועבד לדרך עבודה אחת

עוד יותר מזה כתב **בנועם מגדים** (כי תשא ד"ה א"י אך) בשם הרה"ק **מלובלין ע"ה**, כי מי שמרגיל עצמו לסדר מסוים קבוע בעבודת ה' והוא מדמה בעצמו

וזהו הרמז הרמוז, **לא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלקיך, לא תקים לך מצבה** שלא תהיה מצוי וקיים במצב אחד, **'אשר שגא ה' אלקיך'** כי עבודה כזו אינה רצויה לפניו יתברך.

יפשפש תמיד אם כוונתו רצויה ונכונה

הוסיף באר **הבני יששכר ע"ה באגרא דכלה** (ראה): ובאמת אותה עבודה שהיא

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להעתיק ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

